

Oponentský posudek disertační práce

Th.Lic. Jany Pitterové

Boží všemohoucnost a lidská bezmoc

Tato disertační práce byla předložena v roce 2017 na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucím práce byl doc. Josef Hřebík, Th.D. Práce obsahuje 106 stran textu. Autorka předřazuje anotaci s klíčovými slovy, a to jak v češtině, tak i v angličtině, pak následuje „obsah“. Za textem připojuje seznam zkratk a seznam použité literatury (členěný na prameny; jazykové slovníky a pomůcky, biblické slovníky, biblické komentáře a ostatní literaturu). Většina titulů je v angličtině, francouzštině a němčině.

V úvodu píše autorka o svém záměru. Chce se zabývat knihou Job z hlediska vztahu mezi Boží všemohoucností a lidským utrpením. Z hlediska tematického upřesnění přiznává: „Protože lidské utrpení bývá často kladeno do souvislosti s Boží všemohoucností, resp. stavěno do protikladu, nabízí se pro biblicko-teologické zkoumání právě toto spojení“ (s. 7). Navíc i jako lidé žijící na počátku 3. tisíciletí si musíme „položít velmi aktuální otázku, zda mezi Boží všemohoucností a lidským utrpením existuje vztah a zda existence utrpení není její negací“ (s. 7).

Po stránce metodologické se autorka hlásí k synchronní četbě textu. Na základě vybraných textů z knihy Job, jejichž interpretace tvoří podstatnou část disertace, se nejprve zabývá Boží všemohoucností, pak biblickým pojetím utrpení.

První část se zaměřuje na téma Boží všemohoucnosti. Ve struktuře knihy Job objevuje J. Pitterová několik rovin: pohled autora knihy, pojetí Jobovo a jeho přátel. Úvod první kapitoly „odpovídá na otázku, jak je ve starozákonních textech charakterizována Boží všemohoucnost“ (s. 7). V odpovědi na tuto otázku autorka tvrdí: Boží všemohoucnost lze odvodit z Božího jednání, pak i na základě jmen a metafor (antropomorfních nebo zoomorfních).

Druhá část práce se věnuje tématu utrpení. Pro autorku je důležitý „celostní pohled biblického autora, který člověka vnímá jako psychosomatickou jednotu, a proto bere v úvahu vliv utrpení na všechny složky lidského života a lidské osoby“ (s. 8).

Třetí část uvažuje o vztahu obou témat. Autorka tvrdí: „Jobův příběh, na jehož začátku stojí zbožný patriarcha, který záhy ztratí vše včetně zdraví, lze sledovat také jako cestu víry, na níž má hlavní slovo Hospodin. Postoj patriarchy Joba, jak je nastíněn v prvních dvou kapitolách, odpovídá jeho charakteristice, již autor uvádí na začátku kapitoly a vkládá do úst Hospodinu v nebeských scénách. V Jobově jednání se odráží péče hlavy početného klanu,

který má rovněž kněžskou funkci, o rodinu i osobní postoj k Bohu tváří v tvář neštěstí, jež ho postihlo. Boží spravedlnost chápe v perspektivě zákona odplaty, požehnání, jehož se dostává jemu i rodině, vnímá v závislosti na zbožnosti. Boha považuje za mocného vladaře, který má v rukou lidský život a podle svého uvážení bere nebo dává“ (s. 48).

Job postupuje od institucionálního chápání víry a zbožnosti – Jobovi přátelé „mají k božstvu institucionální přístup. Proto neberou v úvahu osobní vztah mezi Bohem a člověkem a Boží iniciativu, z níž vychází Hospodinovo hledání člověka“ (s. 91) – přes bolestné hledání odpovědi na otázku, kým je Bůh, až k setkání s Hospodinem, při němž s ním naváže osobní vztah“ (s. 8).

Pro křesťanského interpreta starozákonních textů je pochopitelné, že v závěru odhaluje „christologické aspekty, které se týkají jak Boha, tak Joba, kdy se jedná o Joba jako Hospodinova služebníka, jemuž tuto službu ukládá sám Hospodin a v neposlední řadě také přímo Hospodina jako toho, kdo dokáže překročit hranice smrti“ (s. 8).

V „závěru“ se autorka pokouší vyjádřit krátce výsledek svého bádání: „Téma vztahu Boží všemohoucnosti a lidského utrpení je a vždy bylo velmi aktuální. Texty Písma, v tomto případě zvláště kniha Job, vyvolávají spíše další otázky, než aby poskytly definitivní odpověď. Mohou však pomoci člověku zorientovat se v matoucí zkušenosti utrpení a zasadit ji do širšího kontextu vztahu mezi člověkem a Bohem a Božího plánu s člověkem“ (s. 99).

V diskusi při obhajobě by autorka mohla odpovídat na následující dotazy:

Jaké kritérium připouští uplatňovat „v knize Job dvojí přístup k Bohu“, tedy „také analýzu textů na dvou rovinách“? Podle čeho se rozlišují „texty, které vypovídají o Bohu jako takovém a vytvářejí obraz pravého Boha-Hospodina“ a „texty, jež předkládají představu lidských aktérů knihy o Bohu a od podání autora se liší, zejména v pojetí spravedlnosti“ (s. 8)?

Ve kterých formulacích se ukazuje Bůh v nebeských scénách jako soudce? Údajně totiž „je vladařem, který má i soudcovskou pravomoc a jako první se ujímá slova. Jako vyšetřující soudce klade otázky, aby svůj protějšek přivedl k pravému poznání“ (s. 35).

Proč jsou ve druhé kapitole („Otázka lidského utrpení ve vztahu k Bohu“), tedy z hlediska lidského utrpení analyzovány tytéž perikopy, které jsou vybrány už v první kapitole pro pohled vycházející z Boží všemohoucnosti?

Jazyková a grafická úprava práce svědčí o mimořádné autorčině pečlivosti. Jen výjimečně lze najít drobnou chybu (např. poslední z kmenových souhlásek slovesa n-ch-m na s. 66 by měla být psána jako koncové mem).

Navzdory určitým výhradám, které jsou formulovány jako otázky k diskusi při obhajobě, hodnotím tuto disertační práci jako dobře promyšlenou a pečlivě provedenou analýzu knihy Job. Po nezbytných úpravách by měla být publikována, protože v českém jazyce zatím neexistuje srovnatelné dílo. Doporučuji, aby byla přijata k obhajobě.

V Olomouci dne 14. 8. 2017

doc. Petr Chalupa, CMTF UP Olomouc